

YOUTUBE YORUM ALANINDA KULLANICI ETKİLEŞİMİ: BİR HATIRLAMA FENOMENİ OLARAK DİJİTAL ORTAMLARDA DUYGUSAL MOTİVASYON

Abdurrahman AKYILDIZ
İstanbul Üniversitesi, Türkiye
a.akyildiz@ogr.iu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-6688-2275>

Atıf	Akyıldız, A. (2023). Youtube Yorum Alanında Kullanıcı Etkileşimi: Bir Hatırlama Fenomeni Olarak Dijital Ortamlarda Duygusal Motivasyon, Yeni Medya Elektronik Dergisi, 7 (2), 84-96.
-------------	--

ÖZ

Zaman ve mekân üzerinde dijital ortamların sağladığı değişim, bu ortamların kullanıcılar için hatırlatıcı olmasına aracılık oluşturmaktadır. Bilgilerin dijitalleşen platformlar ile arşivlenmesi ve ulaşılabilir olması bireylere kolaylık sağlamaktadır. İçerik tabanlı yapısıyla YouTube, kullanıcıların profilden bağımsız olarak içeriğe odaklanmasını sağlar. YouTube video paylaşım sitesi olarak kullanıcılara sunduğu yorum sistemi ile etkileşim sağlamaktadır. Kullanıcıların yorum sistemini kullanarak deneyimlerini paylaşımlarının yanı sıra deneyimlerini aktarmalarına da olanak sağlayan bu özellik, iletişimsel bir eylem olarak hatırlamayı yorumlar aracılığıyla bir deneyime dönüştürmektedir. Kullanıcıların oluşturduğu YouTube yorumlarının iletişim ve kendini ifade etme aracı olması geçmiş deneyimlerin aktarılması açısından önemlidir. Bu çalışma YouTube üzerinde paylaşılan geçmiş hatırlatan bir videonun kullanıcılar tarafından yorum alanı kullanılarak verilen yanıtlarına ve tepkilerine odaklanarak; ağa bağlı bir fenomen olarak geçmişin çevrimiçi ortamlar üzerinden yarattığı duygusal motivasyonun, kullanıcılar tarafından nasıl oluşturulduğuna dair bir analizi içermektedir. Bu çalışmanın amacı, YouTube yorum alanının kullanılarak geçmişe yönelik deneyimlerin aktarımının yarattığı duygusal motivasyonun nasıl olabileceğini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda verilerin toplanması, YouTube platformu üzerinden geçmişin toplumsal ve kültürel deneyimlerini içeren örnek bir video paylaşımındaki kullanıcı yorumları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, çalışmada örneklendirilen YouTube'un, kullanıcıları yorum alanı üzerinde bir araya getirerek, kolektif olarak deneyimlerin aktarılmasına olanak tanıdığı gözlemlenmiştir. Ayrıca kullanıcıların günümüz yaşam koşullarında geçmiş deneyimlerini hatırlamalarının geçmiş olumlama ihtiyacını artırdığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *YouTube, Yorum Analizi, Duygusal Motivasyon, Bellek, Yeni Medya.*

USER INTERACTION IN THE YOUTUBE COMMENT SPACE: EMOTIONAL MOTIVATION IN DIGITAL ENVIRONMENTS AS A PHENOMENON OF REMEMBRANCE

ABSTRACT

The change that digital environments provide over time and space mediates these environments as reminders for users. The archiving and accessibility of information on digital platforms offers convenience to individuals. With its content-based structure, YouTube allows users to focus on content independent of profiles. YouTube allows interaction with the commenting system it offers users as a video sharing site. This feature, which allows users not only to share but also to transmit their experiences through the

commenting system, transforms remembering as a communicative act into experiences through comments. The fact that user-generated comments on YouTube are a means of communication and self-expression is significant for the transmission of past experiences. This study focuses on users' responses and reactions to a video that reminds them of the past, shared on YouTube using the commenting space; it includes an analysis of how the emotional motivation generated by the past as a networked phenomenon through online environments is created by users. The purpose of this study is to investigate how emotional motivation is generated through the sharing of past experiences using the YouTube commenting space. For this purpose, data were collected through user comments on a sample video sharing, which included the social and cultural experiences of the past, on the YouTube platform. The data obtained shows that YouTube, as exemplified in the study, brings users together in the comment field, allowing them to collectively share past experiences. Furthermore, it was observed that users' recollection of past experiences in today's living conditions increases the need to affirm the past.

Keywords: *YouTube, Comment Analysis, Emotional Motivation, Memory, New Media.*

GİRİŞ

Hatırlama için zaman önemli bir değişkendir. Hatırlamanın etkin anlamını ortaya çıkaran bireysel yönelimler ve tercihler, geçmişin anlam oluşturmada önemli motivasyondur (Assmann, 2015: 39). Bireylerin zihinlerinde oluşturdukları geçmiş bilgisi zamana bağlı olarak genişleyen ve seçicilik içeren yetiye sahiptir. Ancak bellek toplumsal yaşamdan etkilenecek kültürel biçimlere bağlı olarak bireysel tercihlere etki edebilmektedir. Bu durum hafızanın seçiciliğini ve çarpıtma eğilimini göstermektedir (Schudson, 2007: 181-182). Ancak hatırlama açısından bellek, hafızanın kişiye bağlılığının bir salt anlamı olarak bireysellik içermektedir (Olick, 2014). Teknolojik araçların artan kullanım değeri ve enformasyonun zamandan ve mekândan bağımsızlaşan yayılımı hatırlama eylemini değiştirmektedir. Teknolojinin hatırlamayı daha da kolaylaştırarak rutin haline dönüştürmesi önemli değerlendirme unsuru olmaktadır (Mayer-Schönberger, 2009).

YouTube, bireysel üretimlerin kolektif etkileri üzerine kurulan video paylaşım sitesi olarak kullanıcı etkileşimlerini içeriğe bağlı olarak konumlandırmaktadır. YouTube arayüzünde yer alan yorum sistemi, kullanıcıların üretilen içeriğe geri bildirimde bulunmasını veya kullanıcılar arasında iletişim amacıyla görüş, soru, eleştiri gibi olumlu ya da olumsuz olarak ifadelerin aktarılmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda YouTube içeriklerine yapılan yorumlar, kullanıcı etkileşiminin veya üretilen içeriğin değerinin ölçülmesi açısından geri bildirim amacıyla etkin olarak olumlu ve olumsuz temsillerin ifadesidir.

Video paylaşım sitesi YouTube, içeriklere bağlı olarak kullanıcı etkileşimini sağlayan platformdur. Kullanıcıların içeriğe göre geri bildirimlerde bulunması nedeniyle videoların değeri sahip olduğu temaya göre belirlenmektedir. Görüntü, ses, yazı ve çeşitli kurgusalılıklarla oluşturulan videolar kullanıcıların geçmiş deneyimlerini yeniden canlandırabilmektedir. Dolayısıyla YouTube üretilen içeriğe göre geçmişe yönelik bir hatırlatıcı olarak bireysel veya kolektif hafızaya etki eden dijital platform olabilmektedir. Bireylerin belleklerinin sayısal ortamların aracılığıyla unsurlarına bağlı olarak etkin değer kazanması, YouTube gibi ortamların sağladığı saklayıcı ve depolayıcı unsurlara göre gerçekleşmektedir. Bu anlamda bu çalışma, “YouTube’un hatırlatma üzerindeki etkisinin kullanıcılar tarafından alınması nasıldır?” sorusu perspektifinde geçmiş anlatan örnek bir olayı gösteren YouTube videosu üzerinden, kullanıcıların geçmiş hatırlamasını içeren imgeleri kullanarak geçmişin alınmasının ortaya çıkardığı “duygusal motivasyon” üzerine kullanıcı yorumlarının analizini sunmaktadır.

YouTube üzerinde kullanıcıların duygusal motivasyonuna odaklanan bu çalışma, YouTube kanalı üzerinden paylaşılmış bir videoya gelen yorumlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Örnek olarak bu videonun seçilmesindeki neden (URL-1), videonun içerdiği geçmiş birey deneyimindeki sosyal ve kültürel değerleri içermesi ve kullanıcıların aktif olarak bu videoya geri dönüşlerde bulunarak kolektif etki yaratmasıdır. Araştırmada, kullanıcı deneyimlerinin aktarılmasında sayısal ortamlar üzerinde hatırlamanın yarattığı kullanıcı motivasyonlarına odaklanılması bakımından, temel nitel analiz yöntemine bağlı kalınarak, içerik analizi gerçekleştirilerek yorumlar incelenmiştir.

İncelenen bu çalışmada sunulan metinde, ele alınan yorumlara ilişkin araştırma biriminin kategorize edilmesinde YouTube’un kullanıcılar için kolektif alan olarak değerlendirilmesi ve kullanıcı yorumlarının

kültürel etkinliğinin irdelenmesi önemli rol oynayacaktır. Ayrıca sunulan literatüre bağlı olarak ortaya koyulan alanyazına ilişkin değerlendirmeler tasnif edilerek, kullanıcı etkileşimlerinin yarattığı işlevselliğe metin boyunca yer verilecektir. Çalışmada gerçekleştirilen kodlama sürecinde içerik analizine ilişkin bilgiler yöntem kısmında verildikten sonra bulgular sunulacaktır. Sonuç bölümünde kullanıcıların YouTube platformunda tematik bir konu üzerinden ortak ilgilerine göre gerçekleştirdikleri etkinliğin açıklanabilmesi için “duygusal motivasyon” kavramı önerilecektir. Yapılan çalışma, alanyazına ve bilimsel birikime katkı sağlamak amacıyla bu alanda araştırma yapan diğer araştırmacılara kolaylık sunmayı hedeflemektedir.

KOLEKTİF BİR ALAN OLARAK YOUTUBE

Web 2.0 teknolojisinin gelişmesiyle birlikte bilginin ağa bağlantılı ortamlar üzerinden paylaşılması çevrimiçi toplulukların oluşturulmasını sağlamaktadır. Yüklenen içeriklerin saklanabilir ve erişilebilir olması ve erişim maliyetinin düşük olması nedeniyle; çevrimiçi ortamlar, kolektif paylaşımların artmasını ve bireyler arasında bilginin dolaşımını kolaylaştırmaktadır (Mayer- Schönberger, 2009: 84).

Bireylerin oluşturduğu toplumsal yapının zamana bağlı olarak meydana getirdiği geçmiş bilgisi önemlidir. Topluluk şekillerine göre kolektif hatırlama biçimleri değişkenlik göstermektedir. Bireyin içinde yer aldığı topluluk hatırlama üzerinde duygusal motivasyonun yaratılması açısından önemlidir. Halbwachs (2007: 66), “Birey, topluluğun belleğinden yardım alır...” ifadesiyle kolektif belleğin etkin anlamını ortaya koymaktadır. Kolektif etkiyi yaratan toplulukların ürettiği bellek, duygusal motivasyon aracılığıyla YouTube üzerinde kişisel üretimlerle etkileşime katkı sağlamaktadır.

Fuchs (2014:14), “insan bilgisini depolar ve iletirler” olarak belirttiği, dünyayı küreselleştiren yapı içerisinde merkezsizleşmenin anlamı olarak sayısal ortamların sosyalliği üzerine vurgu yapmaktadır. Bireylerin ağa bağlı aracılı ortamlar üzerinden iletişim kurmak için içerikler üretmek veya enformasyonu tüketerek girdikleri eylem şekli, sürekli kendi dolayımında bir sosyallik oluşumu ortaya çıkarmaktadır. Bu duruma bağlı olarak ortaya çıkan hafıza hem teknoloji hem de iletişim açısından geçmiş bilgisinin oluşturulmasını sağlamaktadır. Van Dijck (2007: 21), gerçeğin sayısal ortamlar üzerinden kültürel anlam bulmasının yarattığı etkiyi “aracılı anılar” (mediated memory) olarak belirtir. Kullanıcı üretimlerinin etkinliğini gösteren sayısal/dijital platformlar, kullanıcıların deneyim aktarımlarını yansıtan ortamlar olarak, bireysel ve kolektif ayrımı olmadan hatırlamanın etkin anlamını belirsizleştirir. Aracılı ortamlar üzerine kaydedilen ve erişime açık olarak depolanan/arşivlenen alanlara konudan bağımlı ya da bağımsız kişilerin erişmesi, hatırlamanın topluluk anlamını ortaya çıkarmaktadır. Ortaya çıkan kolektif etki hatırlamanın merkezsizleşmesini sağlamaktadır.

İnsan hayatını araçsallaştıran teknolojik yapılar belli edimlerin yükünü alarak bir uzantı haline gelmektedir (McLuhan ve Powers, 2001: 25). Sayısal ortamların kaydetme ve paylaşma üzerinden ortaya koyduğu değer hatırlamayı kolaylaştırırken; hafıza üzerinde etkin değişimleri ortaya çıkararak hatırlamayı toplulukların ilgisi üzerine odaklanmaktadır (Garde- Hansen, 2011: 74-75). YouTube üzerinden üretilen içeriklerin izlenme ve beğenme odaklı olarak topluluklar için üretilmesinin yarattığı kültürel anlam, Burgess ve Green (2009: 75)’in, “kısmen kullanıcılarının ve izleyicilerinin kolektif yaratıcılığında ve iletişiminden kaynaklanır...” düşüncesine paralel olarak kullanıcıların kolektif etkinliğine bağlanmaktadır. YouTube, sosyal medya platformlarının profil sayfalarının kişiselleştirilmiş ara yüzlerinden farklı bir yapıyı içerdiği için, içeriklere gelen yorumlar üzerinden gerçekleşen etkileşimler kültürel değer yaratılması açısından önemlidir.

Assmann’ın “iletişimsel” ve “kültürel” olarak belleği ikiye ayırarak zamansallık üzerine kurduğu ilgi önemlidir. İletişimsel bellek, kişilerin taşıyıcılığını gösteren bireyselliği ve sınırlılığı gösterirken; kültürel bellek, belli semboller üzerinde zamana bağlı olarak tarihsel alan üzerinde taşınan geçmiş bilgisinin aktarımını ifade etmektedir. Toplumsallığa bağlı olarak hareket eden kültürel bellek, kültürel ifadelerin anlamının ve taşıyıcılığının önemini göstermektedir (2015: 58). Bu anlamda hatırlamaya etkin anlam sunan toplumsallık, kültürel aktarımların hatırlama etkinliğindeki kolektif yönü göstermektedir. YouTube, kullanıcıları içerikler üzerinden bir araya getirerek, toplulukları anlamların kültürel etkinliği içerisine sokmaktadır.

YouTube, bireysel üretimler çerçevesinde temsillerin yer aldığı “kozmpolit kültürel vatandaşlık” (cosmopolitan cultural citizenship) alanı olarak; zamandan ve mekândan bağımsızlaşan ve ortak ilgileri

bulunan kullanıcıların etkileşim kurmasıyla kültürel etkinliğin motivasyonunu sağlamaktadır (Burgess ve Green, 2009: 81). Castells'in, "bilgi ve enformasyonun, bilgi üretimine, bilgi işleme/iletme aygıtlarına uygulanması" olarak belirttiği dijitalleşen teknolojik yapının metin, görüntü ve seslerin iletiminde meydana getirdiği değişim, kültürel anlam üzerinde de değişimleri göstermektedir. Zamanın ve mekânın belirleyici anlamının silikleşen ve bağlantıların çoğalarak arttığı ortamlar üzerinden bilginin ve ilginin karşılıklı olarak etkileşime girmesi kültürel olan üzerindeki etkiyi arttırmaktadır (2008: 40). YouTube gibi profil etkileşiminden farklı olarak içerik etkileşimini merkezine alan platformlar, kitlenin tüketilebilir anlamlarını daha çok arttırmaktadır. Bu durum kültürel olarak Castells'in, "Ağdaki konumu belli bir zaman ya da mekândaki bir kültürel kurallar bütünü olarak belirginleştirme yönünde her girişim, ağı eskimeye mahkum eder..." düşüncesini daha çok belirginleştirmektedir (2008: 270). Ancak platformlar, kolektif olarak üretilen anlamlara bağlı olarak değişken anlamlar üreterek zaman üzerinde kalıcılıklarını sağlamaktadır.

YouTube'u geleneksel medyadan ayıran -görece- amatör olarak düşünülen yayıncıların, üretimi kolay olan ve temel beceri anlamında bilgiden çok kişinin deneyimine odaklanan vlog şeklinde ürettikleri ve izleyiciye hitap eden video üretimleridir. Bu tarz üretimlerin en temel katkısı izleyiciyle oluşturulan empatik ilişkiyi kısa sürede sağlayarak geri bildirimlerle kolektif üretimi kolaylaştırmasıdır. Kullanıcı üretimi içeriği (User Generated Content) kullanıcının geçmiş veya günlük pratiklerinin sınırına girecek şekilde genişleten bu üretim şekli; üretici ve içeriği deneyimleyenler arasında duygusal motivasyon sağlamaktadır (Burgess ve Green, 2009: 54).

KÜLTÜREL ANLAM OLARAK YOUTUBE YORUMLARI

Web 2.0 ile kullanıcı üretimi içeriğin (UGC) artan önemi üretilen içeriğin nesnel anlamı dışında, içeriğe ulaşanların etkileşimlerinin de önemini ortaya çıkarmaktadır (Baloğlu, 2015: 2; Kaplan ve Haenlein, 2010). Bu anlamda dijitalleşen ortamlar üzerinden kullanıcılarla eylemlenen davranışların sağladığı sosyallığın temel oluşumu kullanıcı üretimi içeriğin (UGC) meydana getirdiği emeği göstermektedir. Bu durum kullanıcı deneyimine ilişkin geleneksel medya ortamlarından farklı olarak sönmüş ancak bireysel olarak örgütlenen davranış biçimleri üzerinde gerçekleşen sayısal/dijital ortamlar üzerindeki etkin anlamı ortaya çıkarmaktadır (Fuchs, 2014: 12-13).

YouTube yapısı gereği işlevsellik tespiti açısından zor bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayan'ın (2016: 379) belirttiği gibi, "kullanıcılara videolarını yükleme ve diğer kullanıcıların videolarını izleyebilme" amacıyla farklı kullanıcı yapıları ve farklı temaların üretimlerinin gerçekleştirildiği zamana bağlı olarak gelişen platform olarak gözlemlenmektedir. Google'ın 2006 yılında YouTube'u satın almasıyla birlikte "Kendini Yayınla" (Broadcast Yourself) sloganı çerçevesinde kullanıcıların kolektif gücünden faydalanmayı hedefleyen platform, profesyonel ve amatör video içeriklerinin yaratıcı unsurlarını bir araya getirmeyi sağlamıştır (Güçdemir, 2017: 27). Bu anlamda Burgess ve Green (2009: 69)'in, "iletişimsel bir alan ve bir topluluk" olarak ifade ettikleri bu ortamın, katılımcı medya örneği olarak çevrimiçi ortamların geldiği noktanın gösterilmesi açısından önemli anlam içerdiği görülmektedir.

YouTube diğer sosyal medya platformlarından farklı olarak kullanıcı bireyselliği üzerinden hareket eden bir platformdur. Bireysel kullanıcı üretimlerinin sonucu olarak profillerin yarattığı tematik etkilerden dolayı etkileşimin sınırlılığına sahiptir. Diğer platformlardan farklı olarak YouTube, profil sayfaları üzerinden değil içerikler üzerinden etkileşim kurulmasına daha yatkındır. Bu anlamda iletişim şekli olarak kullanıcıların paylaşılan videolar üzerinden yorumlar aracılığıyla etkileşim kurduğu ancak diğer profillerle etkin bağlantı sağlayamadığı bir ortam olarak göze çarpmaktadır. YouTube içerikler üzerinden kullanıcı tepkilerine odaklanan; bunu yorumlar, beğeniler ve belli ölçüde dış bağlantılar üzerinden sağlayan video paylaşım ağı/sitesi olarak görülmektedir (Murthy ve Sharma, 2019: 194).¹

Van Dijk (2016: 293) dijital kültürü, "hem yaratıcı bir süreç hem de dijital medya aracılığıyla yaratılan bir dizi ürün" olarak betimler. Web 2.0 ile değişen internet ortamı, daha az beceri unsurları üzerinden, kullanıcıların etkin değerlerine bağlı olarak dijitalleşmenin getirisiyle, değerlerin daha geniş kitleler üzerinden paylaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Van Dijk, 2016: 296). Video paylaşım sitesi olarak YouTube, kullanıcılar tarafından üretilen bireysel veya kurumsal içeriklerin belli bir akış üzerinden

¹ YouTube, içerik üretimi ve paylaşımı anlamında video paylaşım sitesi/ağı olmasının dışında, aynı zamanda video arama motorudur (Kahraman, 2014: 41).

paylaşımını sağlayan ve videolar üzerinden kullanıcı etkileşimini gerçekleştiren alan olarak; izleme deneyimini geleneksel yayın endüstrisine göre farklılaştırarak görsel-ışitsel kültürü çevrimiçi video deneyimi üzerinden ağa bağlantılı kullanıcılarla sağlamaktadır (Van Dijck, 2013: 110-112). YouTube üzerinde kullanıcı bireyselliğinin daha etkin olarak şekillenmesini sağlayan kavram “vlog” Chandler ve Munday (2018: 427) tarafından, “belli bir *konu hakkında kanaatini ifade eden bir kişinin karakterize ettiği online video” olarak ifade edilmektedir. Diğer dijital/sayısal platformlardan farklı olarak video üzerinden kültürlenmiş bu ortamda kişisel üretimlerin etkin anlamda kullanıcıların yorumlarına yansımaları, kullanıcı yapılarının kültürel anlam üretebilmesine olanak tanımaktadır.

Jenkins, (2018: 201-202) dijital kültürle birlikte, aktif üretici varlığının bireyin konumuna ilişkin olarak ortaya çıkardığı “etkileşim” ve “katılım” unsurunun yeni medya araçlarıyla birlikte meydana getirdiği sosyallik etkisinin, kitle kültüründen yakınlaşma kültürüne geçişe yol açtığını vurgular. Daha önce de belirtildiği gibi “Kendini Yayınla” sloganı üzerine kurulan YouTube, kültürel ve sosyal katılımın anlamını kişisel performanslarla arttırmaktadır. Bu bağlamda YouTube, üreticilerin olduğu kadar, tüketicilere bağlı olarak katılımı şekillendiren performanslara odaklanmaktadır. Jenkins’in (2018: 103), “Tüketiciler medyayı yalnızca izlemez, aynı zamanda birbirleriyle paylaşırlar...” ifadesi bu anlamda platformlar üzerindeki kültürel ilginin çeşitliliğine yönelik olarak gelişen kolektif etkileşimin anlaşılması açısından önemlidir. Özce, YouTube geniş anlamda ağlar arası bağlantı oluşturmaya da yorumlar üzerinde üretilene ilişkin olarak etkileşimler oluşturulması açısından kültürel anlamların ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

YouTube, kullanıcıların içerik üreticisi olarak kitle kaynak üretimine katkı sağlamasının dışında, üretilen içeriklerin yorumlarına bağlı olarak etkileşimler kurulması üzerinden de eylemsellik kazanmaktadır.²

YouTube yorumları üzerine odaklanan çalışmaların çerçevelendiği alan daha çok sınıflandırma ve sosyolojik tespit üzerine odaklanan farklı konularda çalışmalar olarak detaylanmaktadır. Alanyazında gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında, Kavitha vd. (2020), YouTube yorumlarına ilişkin olarak olumlu veya olumsuz olma durumunu, yorumlar üzerinden gerçekleştirilebilecek tartışmaları ve duygu durumlarına ilişkin bilginin nasıl açığa çıkabileceğine yönelik yaptıkları çalışmada, YouTube yorumları üzerine gerçekleştirilebilecek kategorizasyona bağlı olarak yöntem sunmaktadırlar. Kyoung (2020), duygusal analiz ve kelime frekansı işlemlerini metin madenciliği (text mining) yöntemini kullanarak YouTube yorumları üzerine gerçekleştirdiği çalışmada, kullanıcıların YouTube yorum alanını kullanarak verdiği yanıtların ortaya çıkardığı etkileşime yönelik analiz sunmaktadır. Madden vd. (2013), belirli YouTube yorumlarının konusu, niteliği ve duygusal özelliklerine bağlı olarak kategorilere göre düzenlenerek sınıflandırılmasına ilişkin içerik analizi yöntemine çerçeve sunmaktadır.

Murthy ve Sharma (2019), farklı YouTube videosu içeriklerinin yorumlarına odaklanarak kolektif içerikler üzerinden toplanan grupların ağ örgütlenmesine ilişkin etkileşimlerine yönelik içerik analizi sunmaktadır. Thelwall (2018), farklı sosyal medya analitiği yöntemleri kullanılarak YouTube yorumlarının potansiyelinin ve sınırlarının nasıl olabileceğine yönelik analiz sunmaktadır. YouTube üzerinden kullanıcıların yaptıkları eylemselliğin meydana getirdiği etki dikkat çekicidir. Çünkü üretilen metinsel, görsel veya ışıtsel içeriklerin oluşturduğu etki yorumların etkileşimine bağlı olarak anlam değerini arttırmakta ve içeriklerin kolektif etkileri üzerine anlam oluşturmaktadır.

YÖNTEM

YouTube, bireysel veya kurumsal kanallar/profiller aracılığıyla kavram, olay veya olguları içeren bilgilerin, üretilen video içeriği üzerinden aktarılmasını sağlayan ve topluluklar tarafından deneyimlenen içeriklere

²Kitle kaynak (Crowdsourcing), bilgi kaynağı oluşturulması amacıyla farklı bilgiye sahip kişilerin ortaklıklarını açıklayan kavramdır. Bir topluluk tarafından isteğe bağlı ya da istek dışı olarak gerçekleştirilen ortak eylem şeklidir. Sayısal ortamlar ve teknolojiler bu kavramın anlam derinliğini daha da artırarak; kullanıcıların belli konular etrafından kitlenin ilgisini çekecek şekilde bilgi üretiminin gönüllüğünü ve kolektif etkisini ortaya çıkarmıştır (Telli Yamamoto ve Karamanlı Şekeroğlu, 2014: 17-18).

geri bildirimlerin gönderilmesini sunan video paylaşım sitesidir/ağıdır (Van Dijck, 2013: 112). Üretilen içeriğin YouTube kanalının sahibine bağlı olarak türleşme durumu, her profilin kendi kolektif topluluğunu oluşturabilme ve topluluklara göre etkileşimler ortaya çıkarabilme potansiyelini göstermektedir.

YouTube, video, ses ve metin ile desteklenen içeriklerin üretilmesi nedeniyle geçmişin hatırlanmasında önemli bir platform olabilmektedir. Kullanıcı topluluklarının içeriklere bağlı olarak etkileşim kurabilmesi ve anlamı yaratan unsurun içeriği oluşturan kişilerin sahip olduğu birikime bağlı olması son derece değerlidir. Bundan dolayı bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılarak, video paylaşım sitesi YouTube'un hatırlama üzerinde yarattığı etkiyi göstermek amacıyla, platform üzerinde paylaşılan ve etkileşim alan "90'lerde Yaşamak, Teknoloji, Bakkaldan Aldıklarımız, Oyunlar, Oyuncaklar- Geçmiş Yolculuk #1" başlıklı videoya gelen kullanıcı yorumları üzerinden veriler toplanarak analiz yapılmıştır.³ Yorumlar içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Ümit Ateş YouTube kanalının seçilmesinde, kanalda bu video dışında üretilen diğer nostalji içerik videolarının olması buna bağlı olarak kanalı takip eden kitlenin de topluluk anlamında geçmiş hatırlama motivasyonuna odaklı olması ve seçilen videonun aldığı etkileşim ve yorum sayısıdır. Dolayısıyla videonun örnek olay olarak seçilmesindeki etken, üretilen içeriğe gelen yorumlar ve belli dönemin insanların kolektif birlikteliğini gösteren hatırlama etkinliğine örneklik oluşturmasıdır. Video verilerinin elde edildiği tarihe (29.12.2022) bağlı olarak 557.289 görüntülenme ve 10.820 beğeni bulunmaktadır. Bu sayı devam eden süreçte artma veya azalma eğilimine sahiptir. Ancak alınan tarihte gözlemlenen etkileşim oranının yüksekliği önemlidir. Bu bağlamda elde edilen yorumlar içerik analizi yöntemine bağlı olarak incelenerek çalışmanın amacına uygun olarak analiz gerçekleştirilmiştir.

Videonun yer aldığı YouTube sayfası üzerindeki yorumlar MAXQDA 2020 programı kullanılarak toplanmıştır. Daha sonra yorumlara ilişkin analizler MAXQDA 2020 programı yardımıyla kodlanarak, görselleştirme programları ve Office programlarından yardım alınarak düzenlenmiştir. Yorumlara ilişkin bilginin alındığı anda videoya gelen yorum sayısı 2854 olarak tespit edilmiş ve yorumlar kronolojik olarak kategorileştirilmiştir. Araştırma kapsamına bağlı olarak yorumların kodlamasına ilişkin tümevarımsal yöntem uygulanmıştır.

Kodlama Süreci

YouTube yorumlarının analizi kendi içerisinde bir tipoloji oluşturmaktadır. Analiz kapsamında öncelikle YouTube videosu ve videoya gelen yorumlara ön inceleme yapılmıştır. Kullanıcı üretimine dayalı olarak video altına girilen yorumların meydana getirdiği kolektiflik etkisini içerecek alan notları alınmıştır. Buna bağlı olarak araştırmanın birinci aşamasında ön inceleme ve alınan notlar paralelinde, öncelikle yorumlarda geçen kelimelerin yoğunluğuna bağlı olarak Şekil 1'de görüldüğü üzere kelime bulutu oluşturulmuştur. Oluşturulan kelime bulutuna göre, videoyu deneyimleyen kullanıcıların anlamlandırma şekilleri belirlenmeye çalışılarak kategoriler oluşturulmuştur.

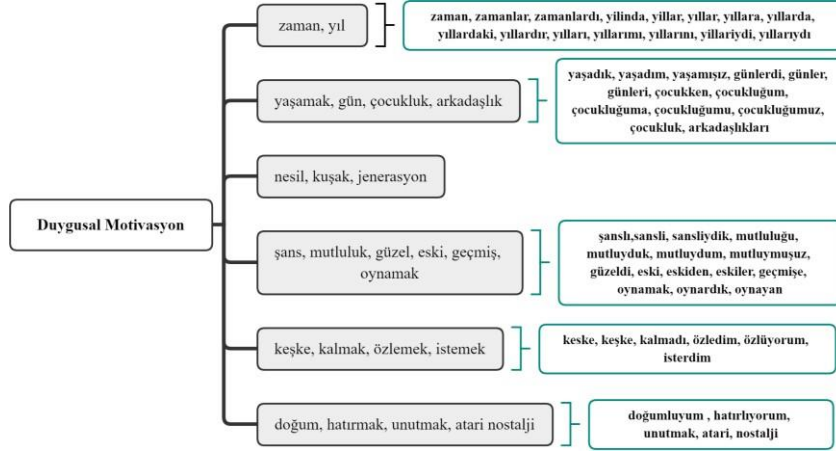

Şekil 1. Kullanıcıların Verdiği Yanıtlara Göre Çıkarılan Kelime Bulutu⁴

³ 14 Mart 2020 tarihinde, "...Videomuzda 90'lerde yaşamak, 90'lar Çocukluk, 90'lar Müzik, #DoksanlıYıllar teknoloji, 90'lar okul, eski bakkalları, 90'lar televizyon, teleteks gibi birçok nostalji olan cihazları, oyunları, yaptıklarımızı ve yaşam tarzımız gibi içerikleri hatırlatmaya çalıştım." açıklamasıyla video, kanalın sahibi Ümit Ateş tarafından YouTube'a yüklenmiştir (URL-1).

⁴ Kelime bulutu oluşturulurken, gereksiz ekler ve kelimeler kaldırılarak yalın bir şekle getirilmiştir.

Kelime bulutu üzerinde frekanslarına göre belirlenen kelimelerin oluşturduğu yapıya bağlı olarak ortaya çıkan kelimelerin köklerine göre sınıflandırmalar yapılmıştır. Ana temayı oluşturacak ve geçmişini hatırlatacak unsurlara göre bu sınıflandırma Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2. Kelime Bulutuna Göre Sınıflandırılan Kelime Grupları

İkinci aşamada kullanıcıların videoya için belirttikleri yorumlar bilgi veya veri niteliğine bağlı olarak analiz edilerek, Tablo 1’de gösterilen alt kategoriler içerisine yerleştirilerek “Duygusal Motivasyon” temasının oluşturulması sağlanmıştır. Bu işlem için Şekil 2’deki sınıflandırmaya bağlı olarak kullanıcı yorumları sözcüksel aramalarla yorumlar üzerinden belirlenerek kelime, cümle veya paragraf durumlarına göre detaylı şekilde kodlanmıştır. Kodlama sonucunda toplam 1874 kod ilgili kategoriler altında kodlanarak belirlenen ana temaya ulaşılmıştır.

Kodlar	Kodlu Bölümler	Yüzde
Özlem	472	25,19
Tespit	304	16,22
Pişmanlık/Üzüntü	100	5,34
Karşılaştırma	164	8,75
Hatırlama/Hatırlatma	724	38,63
Diğer	110	5,87
TOPLAM	1874	100,00

Şekil 3. Kullanıcıların Yorumlarının Alt Kategorilerine İlişkin Kodlu Bölümlere Bağlı Olarak Alt Kod İstatistiği

Yapılan analiz sonucunda belirtilen yorumların kodlama şemasına bağlı olarak ortaya çıkan frekans tablosu Şekil 3’teki gibidir. Kullanıcı yorumlarının anlamına ilişkin olarak yorumların alt kategoriler içerisinde toplanarak bir alt kod istatistiği frekans tablosu ortaya çıkarılmıştır. Yapılan değerlendirmelerle kodlama durumuna bağlı olarak kelime, cümle ve paragraf olarak kodlanan çalışmada bazı yorumlar birden fazla kod içerisinde kategoriler altında toplanarak sınıflandırılmıştır.

Bu anlamda bu çalışma YouTube yorum alanı üzerinden kullanıcıların hatırlama deneyimleri üzerindeki etkiye bağlı olarak ortaya çıkan duygusal motivasyonu araştırmaktadır. Yapılan kodlama süreci sonunda Tablo 1’deki tema ve alt kategorilerin oluşturulması sağlanmıştır.

Tablo 1. Analizin Gerçekleştirilmesi İçin Yapılan Tema ve Alt Kategori Tablosu

Tema ve Alt Kategori	TANIMI
1. Duygusal Motivasyon	Video paylaşım sitesi üzerinden kullanıcıların geçmişe yönelik olarak hatırlatıcı gördükleri şeyler sonucunda girdikleri etkileşimin verdiği anlam olarak, geçmişin bir duygusal motivasyon olarak anlamlandırılmasını gösterir.
1.1. Özlem	Videonun yarattığı etkinin yansıması. Geçmiş olumlayan tepkiler veya cevaplar.
1.2. Tespit	Günümüz olumsuzluklarına göre gerçekleştirilen değerlendirmeler.
1.3. Pişmanlık/Üzüntü	Günün gerçek değerlerine karşı geçmişten görülen eksiklikleri ve eleştirileri içeren durumlar. Günümüz eleştirisi.
1.4. Hatırlama/Hatırlatma	Geçmişte yapılan eylemlerle ilgili kişisel deneyimleri aktarma.
1.5. Karşılaştırma	Yaşanılan zaman ve geçmiş arasında yapılan değerlendirme, bağlantı kurma.
1.6. Diğer	Anlamlandırılmayan ve kodların dışında kalan yanıtlar/bilgiler.

BULGULAR

Modern teknolojik gelişmeler bilgilerin hatırlanması üzerindeki motivasyonu arttırmaktadır. Ekonomik olarak dijital saklama ortamlarının artması ve bunun sayısal ortamlar gibi unsurlar üzerinde ucuz ve kolay şekilde paylaşılabilir hale gelmesi, hatırlamayı kolaylaştırmaktadır. Dijitalleşmeyle hatırlama sadece araçların kabiliyetine göre değil, kullanıcıların ortak ilgileri doğrultusunda kolektif olarak girdikleri etkileşimler sonucunda da gerçekleşmektedir (Mayer-Schönberger, 2009: 52). Yapılan incelemelerde kullanıcılar, YouTube üzerindeki bir paylaşım ile hatırlama eylemini gerçekleştirirse de geçmişte yaşadıkları bazı olayları videonun aracılık etkisine bağlı olarak kişisel hatıralarını yani araçtan bağımsız olarak hafızalarını kullandıkları gözlemlenmiştir. Videonun yarattığı duygusal etkinin hatırlama üzerinde ortaya çıkardığı önceliklendirme durumu önemlidir. Paylaşım ortak bir tarihin sınırını hatırlatarak, kullanıcıların video üzerindeki hatırlatıcı unsurlara göre geçmişlerini örnekledirerek deneyimlerini videonun hatırlatıcı etkisi üzerinden pratik etmesini sağlamaktadır. Yorumların kullanıcılar arasında etkileşimler oluşturarak yarattığı hareketlilik, izleme deneyimini hatırlama deneyimine dönüştürerek; isteğe bağlı olarak tepkileri olumlu veya olumsuz olarak ortaya çıkarmaktadır.⁵

“O günleri çok güzel yasadık herşeyin çok güzel deyeri vardı cogu kaybodu insanlıkta koyboldu simdiki hayat hayat deyil çok kötü zamandayiz yoksulluk vardı ama simdiye bakarsak o yıllarımız çok çok güzelmis ah keske geri gelse o yıllar” (@***daguld**irtas8***, kod: Özlem)

“(…) Şimdiki Zaman Hiç Hoş Değil Bazıları Apartmanda Karşı Komşusunu Tanımıyor Bir Kibir Bir Kibir Kıskançlık Suratlar Mahkeme Duvarı.” (@***and**ya5***, kod: Tespit, Karşılaştırma)

⁵ Yorumlardan örnek alınarak metin içerisinde gösterilen YouTube yorumlarında belirtilen kullanıcı adlarının anonimliklerinin korunması amacıyla, karakter, harf veya işaretlerden oluşan kullanıcı adlarının belli bölümlerine “*” işareti eklenerek yeniden düzenlenmiştir. Örnek: @***tbe**r3***

“Ağlamamak için kendimi zor tuttum ama ben o güzel yılları yaşayamadım abi 🍷🍷🍷🍷🍷🍷” (@***tbe**r3***, kod : Pişmanlık/Üzüntü)

“(…) bağızı şeyleri atlamışsın mahalleliyle cümbür cemaat denize ,pikneğe gitmek kurban bayramları. bahçesi olan komşuların bahçesinde kurban kesilirdi kurban bayramından önce iki üç gün boyunca hayvanları besleyen onlara bakan çocuklar vardı,o yıllarda seçim zamanları vardı helikopterler den atılan seçim kağıtları tek motorlu uçakların arkasında seçim yazıları vardı.şarkıcıların giydiğini giyerdik onlar gibi olmaya çalışırdık.o yıllarda radyolarda çoğalmıştı hop dedik ayhan,geçe kuşu.okan bayürgenle geçeler,beyaz geçeler gibi radyo programları da vardı. aklıma gelenler bunlar dahasıda var(eskiden ümraniye çöplüğü vardı ordan gecerken burnumuzun direği kırılırdı sonra o çöplüğün üstünü kapattılar ve orası patlamıştı)” (@***ka**zci5***, kod: Hatırlama/Hatırlatma)

“(…) Eskiden çok şükür rabbime çok mutlu çocukluğumuz geçti daha çok anılarım Varda aklıma gelenler bu kadar ne güzel günlerdi nüfus çoğaldı insanların derdimiz kendimize yeter dedi akrabalık öldü maddiyatın iyiyse mutlu değilse mutsuz oluyorlar keşke şimdiki zamane çocuklarıda bizim gibi eskisi gibi yaşasaydı çocukluğunu şimdi mahallede top bile oynayamıyorlar oysa önceden bütün okul bahçeleri açıktı atari salonlarına gider jeton alırdık tekken mustafa oynardık sütcü nayloncu geçerd hep Yazacaklarım bu kadar çok uzun yazdım ama Napim anılarım sayende Canlandı unuttuklarımızı hatırladık iyi ki varsın teşekkür ederim eline sağlık video için harikasın)” (@***ahko**maz1***, kod: Tespit, Karşılaştırma)

“Meğer o vakitler hepimiz ayrı ayrı illerde hemen hemen aynı şeyleri yaşamışız, çok güzel özetlemişsiniz 🍷 ” (@***0**edat***, kod: Diğer)

İnternetin bağlantılar üzerinden arttırdığı insanlar arasındaki etkileşim bireysel ve kolektif hafıza arasındaki paralelliği ortaya çıkarmaktadır. Bireysel olan her türlü olay ya da bilgi, dolaşıma açık ve düşük maliyete sahip olarak zamandan ve mekândan bağımsız yayılım gücüne sahiptir. Kamusallığın sınırlarının netliğini sönmülendiren ve platformların depolayıcı alanları üzerinden hafızasını oluşturan sayısal ortamlar daha hızlı ve akışkan bir şekilde paylaşımı öncüllemektedir. Erişimin internet üzerinde kayganlaşan ve yüzeyselleşen yapısına göre içerikler kullanıcılar tarafından yeniden düzenlenip anlamlandırılabilir bir duruma gelmektedir (Garde-Hansen, Hoskins ve Reading, 2009; Hoskins, 2016). Bu durum duygusal motivasyonun tekrarlanarak artmasına ya da azalmasına neden olmaktadır. Çalışmada gözlemlenen, kullanıcıların geçmişe belli anlamlar yüklemesi durumu, geçmiş üzerinde hissedileni duygusal motivasyona bağlı olarak hatırlamayla bağdaştırmaktadır. Bundan dolayı kullanıcılar geçmişin anımsatıcı imgelerini video üzerinden bulgulayarak kendi çıkarımlarını ortaya koymaktadır. Videonun bir hatırlatıcı olarak ilk etkiyi ortaya koyması, etkileşimin yaratıcılığına bağlı olarak videoya yapılan yorumlar üzerindeki etkin anlama değer kazandırmaktadır. Ayrıca kullanıcılar yorumlar üzerinden ortak ilgiler doğrultusunda kolektif anlamlar yaratarak hatırlamayı daha da duygusal zemine taşımaktadır:

“Ben 46 yaşındayım bunları dün gibi hatırlıyorum ne güzelmiş o günler hepsini yaşadım bazen bakmayım diyorum çünkü özliyorum ah o günlere bir gide bilsem o zamanda kalmak istiyorum işinlanmak istiyorum ” (@***emi**lmaz6***, kod:Özlem)

“(…)Şüphesiz teknoloji mesafeleri kısaltsa da birçok alanda önümüze farklı engeller koydu. Sanki bizim bir nevi samimiyetimizi aldı. (...)” (@***angi**rist9***, kod:Tespit)

“(…)şimdi ise keşke küçüklüğüme gitsemde babamdan dayak yemeyede rağzıyım yani anlatılmaz ya doksanlar bir başkaydı ” (@***dem**ci8***, kod: Pişmanlık/Üzüntü)

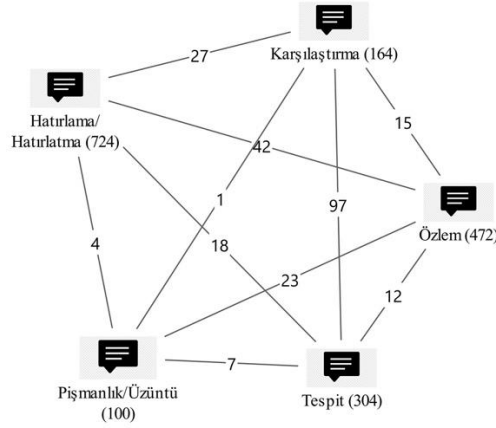
“(…)Telli arabaları unutmuşsun bakkalların önlerinde asılı olurdu. Düğmeli oyuncak kornetler vardı.Elle cevirdiğimiz mikserler, radyolu bisikletler, pazarda soğuk sudan içen satıcı çocuk, önünde bardaklığı olan seyyar limonatacı, kaynana şekeri, sigara paketi şeklinde sakızlar, yumi yum, otobüslerde bilet yakan makine, esem spor ayakkabılar, maymun resimli LC Waikiki, yalan rüzgarı, TRT 3 manuela , troy , balık kraker, arı Maya silgisi, 1 lt cam kolalar, Türkiye gazetesinin verdiği plastik geçmeli avizeler, kel kafası delik oyuncak bebekler, yalancının mumu programı, mavi şişe blendak şampuan, porselen çevirmeli sigorta, RC kola,

katalitik soba, plastik mızıkta, su Bardaklı çokokrem, uzaylı Zekiye, pamuk hemşire, parliament sinema kulübü...” (@***ih**ca***, kod: Hatırlama/Hatırlatma)

“Eski Zamanlar ne güzeldi Milletler arası samimiyet dostluk ve sevgi vardı Şimdiki Zamanımızda ise kendimizden tutupta bir başkasını çekemeyip siskananlar var bu beni Çok Üziyor.” (@***seyi**skgoz6***, kod: Karşılaştırma)

“olm ben yaş 13 ve nerdeyse hepsini yaşadım gördün nası mümkün oluyo bu” (@***he**2***, kod: Diğer)

Halbwachs (2019: 30), bireyin yaşadığı toplumsal yapı içerisindeki etkilenme durumunu “Anılarımız kolektiftir...” şeklinde belirterek hatırlamanın kolektif etkinliğinin altını çizmektedir. Bir hatırlamanın gerçekleşmesinde topluluğun sağladığı etkinlik, geçmişin sınırlarına ilişkin deneyimin aktarımında etkilidir. İnsanlar için geçmişin anlam yoğunluğu, deneyimlenen zamana göre daha ağır ve etkili olmaktadır. Geçmişin değeri bireyin yaşamına kattığı geri dönülemez ve hatırlanabilir olan bir nostaljik imge olarak anlamlandırılmaktadır. Nostaljinin bireylere sağladığı motivasyon bugünün anlamlandırılabilir ve eleştirilebilir değerini ortaya çıkarmaktadır. Gerçeklik açısından yaşanmış ve geçmiş koşulda belki de eleştirilmiş deneyimler bugünün karşılaştırılan anları içerisinde daha değerli ve ulaşılmaz olarak değerlendirildiği için, duyguların sağladığı etkiyle daha olumlu anlamda yorumlanmaktadır.

Şekil 4. Alt Kategorilerin Birbirine Olan İlişkileri

Şekil 4’te, kullanıcıların belirttikleri görüşlerin çerçevesinde sınıflandırması yapılan alt kategorilerin altında toplanan kodların oluşturduğu ilişki durumu, duyguların insanlarda meydana getirdiği geçmiş bilgisinin ortaya çıkardığı hatırlamaya ilişkin motivasyonun etkisinin anlaşılması açısından; kullanıcıların, geçmişi hatırlama deneyimlerine ilişkin analiz edilen YouTube videosunun oluşturduğu etkileşimlerin anlamlarının birbiriyle olan bağlarını göstermektedir. Bu bağlamda kullanıcıların geçmiş aktarımlarını duygusal motivasyonlar üzerinden farklı arzulara bağlı olarak ifade etmesi, geçmişten alınan hazzın anlam dünyasını ortaya çıkarmaktadır:

“Hey gidi günler hey zaman bizi nasıl da eskitmiş farkında olmadan ağaçlara daldardık bir gün öncesinden plan yapardık yarın Ayşe teyzenin ayvalarını dalcaz diye Ayşe teyze ve Ömer amcanın ağaçlarına az dalmadık birde biriyle buluşacağız zaman yarın şurada su saate diye bulurduk nerde öyle telefonlar yok ara nerde kaldı bilmem neler gözlerimiz bir sağa bir sola bakardı beklediğimiz kişi geldi mi diye vaybee 90 kar değişilmezsin” (@***ult**lica2***, kod: Hatırlama/Hatırlatma, Özlem)

“Vallahi de billahi de 90 lar bir başkaydı izlerken duygulandım o zamanlar da yaşamak bir zevkliydi şimdi her şeyimiz var lakin huzurumuz yok babamdan çok dayak yerdim söz dudmadığım için lakin bir büyüsemd derdim babamdan korkmam derdim şimdi ise keşke küçüklüğüme gitsemde babamdan dayak yemeyede rağzıyıym yani anlatılmaz ya doksanlar bir başkaydı” (@***zde**rci8***, kod: Özlem, Karşılaştırma, Tespit, Pişmanlık/Üzüntü)

“90’ların kendine has hiç bir özelliği yoktu. Yani 70’ler 80’ler gibi damga vurucu hiç bir olay olmadı. Bu videoda sayılan şeylerin tamamına yakını 80’lerden az bir kısmı da 70’lerden.

Sadece bilgisayarla ilgili birkaç önemli olay 90'lardan. Herkese kendi çocukluk yılları güzel gelir. Şu an yaşanan zaman artık eskisi gibi değildir, her şey bozulmuştur. "Nerdeee eski bayramlar" diyenlere hep derim ki "nerdee eski ben" (@***ropi***, kod: Karşılaştırma, Hatırlama/Hatırlatma, Tespit)

Hatırlama geçmişe ilişkin olanın yaşanan anlar üzerinden gerçekleştirilmesi eylemidir. Sarlo (2012: 9-10), "anılara özgü zaman şimdiki zaman" olarak bu durumu belirtir. Hatırlama bireyi uyaran belli etmenlere bağlı olarak geçmişe çağırılmaktadır. Bu çalışmada ele alınan örnekte YouTube, yorumlar üzerinden kullanıcıların geçmiş bilgisinin yeniden canlanmasını sağlamaktadır. YouTube, temel olarak "Kendin Yayınla" prensibi üzerine kurulsada zamana bağlı olarak videoların oluşturduğu geçmiş bilgisi nedeniyle Burgess ve Green (2009: 88) tarafından "Dijital Video Deposu" (Your Digital Video Repository) olarak adlandırılabilir. Bu kavramsal durum üzerinden düşünüldüğünde, platformun geçmiş yapacağı ortaklık veya herkese açık olan içerikler üzerinden yaratacağı etkileşim; kültürel olarak kullanıcılar arasında duygusal motivasyona katkı sağlamaktadır.

Auge (2000: 61), "unutma, belleğin canlı gücü, anı ise ürünü" olarak unutmayı ve anı arasındaki bağı tanımlar. Dijitalleşen teknolojiler unutmayı zorlaştırarak hatırlama üzerine etki etmektedir. Dijitalleşmenin araçsallaştırdığı birey yaşamı, platformlar üzerinde üretilen anlamların unutulmasını zorlandırmaktadır. Mayer-Schönberger (2009: 2), "unutmak bir norm, hatırlamak ise istisna" düşüncesinin eskide kaldığını, küreselleşmeyle ve dijitalleşmeyle bu düşüncenin tersine döndüğünü belirtir. Bireyden bağımsızlaşan alan üzerindeki kolektif etki hatırlanabilir anlamların tekrarlanabilir ve kopyalanabilir olması nedeniyle hatırlamanın şeklini dönüştürmektedir.

SONUÇ

Çalışmada oluşturulan tema kullanıcıların izleme deneyimlerine bağlı olarak duygularına ve tepkilerine göre şekillenmiştir. Oluşturulan kategorilerden "Özlem", kullanıcıların günümüze dair geçmişe yönelik arzusunun yaratılmasında geçmişin alımlanmasında önemli bir değişken olarak düşünülmektedir. Kullanıcıların yaşanmış geçmişe yönelik belli noktaları paylaşımcı bir ortam üzerinden yeniden deneyimlemesi geçmişe yönelik hazzın oluşturulmasında özlem duygusunu arttırmaktadır. Bu anlamda diğer bir kategori olan "Tespit", kullanıcıların geçmişe yönelik hazzını daha iyi anlatabilmek ve YouTube yorumu üzerinden gerçekleşen etkileşime ilişkin olarak deneyimlere yönelik yaşanan dönem ve geçmiş arasında bağlantı kurulmasında önemli değerlendirme unsuru olarak görülmektedir. Belirlenen diğer kategori "Pişmanlık" geçmişin olumlanmasındaki kullanıcı eylemi olarak bireysel veya toplumsal olarak bulunan toplumsal değişime yönelik kültürel değerlendirmenin kullanıcılar tarafından aktarımını göstermektedir. YouTube içeriğinin sağladığı katkı geçmişin deneyimlenen olay veya olguları olduğu için kullanıcıların bunlara yaptığı eklemeler "Hatırlama/Hatırlatma" kategorisinde dikkate alınmaktadır. Hatırlama duygusunu uyaran sadece video içeriği değildir. İlk uyaran olarak kullanıcıyı harekete geçiren video, daha sonra diğer kullanıcıların aktarımlarına bağlı olarak kullanıcı söylemini çeşitlendirmekte ve duygu durumunu oluşturmaktadır. Çalışmada bir diğer kategori olan "Karşılaştırma" kullanıcıların geçmiş ve şimdi arasındaki nedenselliklerini aktarmak için kullandıkları bir unsur olarak gözlemlenmiştir.

Hatırlama, bireysel veya kolektif olarak gerçekleşebilecek potansiyele sahiptir. Ancak kişilerin varlığı ve eylem şekilleri geçmişin anlam dünyasının yeniden canlandırılmasında etkilidir. Bu çalışmada örneklendirilen YouTube videosu, kullanıcıların aracılı ortamları kullanarak topluluklar üzerinden etkileşimlerle hatırlamayı bireyden belli ölçüde bağımsızlaştırmaktadır. Bireye veya topluma bağlı olarak çıkan geçmiş bilgisi ya da olgusu daha sonra platformların özelliklerine ve kullanıcı yapılarına göre kolektif anlamını veya topluluk yönelimlerini oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada, geçmişin yaşanan bugüne göre olan konumlandırılmasının esas değerinin "değiştirilemezlik" etkisi olduğu düşünülmektedir. Kullanıcılar yaşanan zamanın gerçek değerlerini eleştirerek geçmişini olumsuzluklarına rağmen olumlu ve istemli olarak çağırılmaları duygusal motivasyonun sağladığı etki olarak gözlemlenmiştir. Kullanıcıların bireysel yaşam deneyimlerinin sayısal ortamlar üzerinde kolektif etkilere dönüşmesi, duygusal motivasyon ve onu açıklayan kategoriler altında tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada YouTube'un içeriğe odaklı yapısıyla kullanıcıları daha kolektif hareketliliğe yönlendirebildiği gözlemlenmiştir. Bu etkinin yarattığı anlama bağlı olarak bir hareket noktası olması açısından YouTube, kullanıcılara topluluk oluşturma ve toplulukları hareketlendirme alanı sunarak önemlilik içermektedir.

Hatırlamanın ağıba bağlı aracılı ortamlar üzerinden gerçekleştirilmesi ve bu ortamlarda içerikler kaldırılmadığı veya müdahale edilmediği sürece hatırlatıcı olarak kalması, ihtiyaçlara göre insanları zaman üzerinden tekrarlanarak geçmişe ortak edebilmekte ve geçmiş bilgisini sunabilmektedir. Çalışmada kullanıcıların içeriği deneyimledikten sonra YouTube etkileşim mekanizması içerisindeki beğeni odağının dışında eylemselliği gösteren yorumlar aracılığıyla geçmiş bilgisine eklemeler ve düzeltmeler yapması, kendi pişmanlıklarını veya hatırladıklarını belirtmesi geçmişin imgesel oluşumunun dijital ortamlar üzerinden konumlandırılması açısından kıymetlidir. Ayrıca yorumların geçmişi olumlayan durumu ve geçmişin olumsuzluklarına rağmen istemli şekilde anlam dünyasını pragmatize etmesi duygusallığın yarattığı etkiyi göstermektedir. Bu anlamda geçmiş yaşamışlıkların YouTube gibi ortamlar üzerinden -bu çalışmada ele alınan videonun içerdiği anlama bağlı olarak- hatırlatıcı etkisi, kullanıcıları geçmişin nostaljik imgelerine başvurarak duygusal motivasyon üzerinde konumlandırmaktadır.

Sayıllaştırılmış ortamların sağladığı depolayıcı unsurlar, bilginin paylaşımına ve ortak ilgilerin toplulukları bir araya getirme etkisine bağlı olarak hatırlatıcı anlamlar oluşturabilmektedir. Sayısal ortamların, geçmiş deneyimlerin aktarımında ve bunun anlam oluşturmada önemli aracı ortamlar olması nedeniyle araştırmanın farklı mecralar üzerindeki içeriklere bağlı olarak kullanıcı yorumlarının analizine yönelik olarak genişletilebileceği önerilmektedir. Bununla alakalı olarak bireylerin bu ortamlar üzerinden geçmişi olumlayan anlamlarına ilişkin psikolojik ve sosyolojik yakınlıkların belirlenimine ilişkin olarak, YouTube veya diğer sosyal medya platformlarının örnek olayları arasında karşılaştırma yapılması ya da daha küçük gruplar içerisinde belli örneklerde gruplar üzerinden çalışılması anlamlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Assmann, J. (2015). Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik. (Tekin, A. Çev.), 2.bs., İstanbul: Ayrıntı.
- Auge, M. (2000). Unutma Biçimleri. (Sert, M. Çev.), İstanbul: Om.
- Ayan, B. (2016). Sosyal Ağlar Tarihi. İstanbul: Abaküs.
- Baloğlu, A. (2015). Gelişen Tanımlamalar ve Devlet Modeli. Baloğlu, A. (Ed.). Sosyal Medya Madenciliği (ss.1-16). İstanbul: Beta.
- Burgess J. ve J. Green. (2009). Youtube: Online Video and Participatory Culture. Cambirdge: Polity.
- Castells, M. (2008). Ağ Toplumunun Yükselişi—Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür. (Kılıç, E. Çev.), 2.bs., (Cilt.1), İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Chandler, D. ve R. Munday. (2018). Medya ve İletişim Sözlüğü, (Taşdemir, B. Çev.), İstanbul: İletişim.
- Fuchs, C. (2014). Sosyal Medya: Eleştirel Bir Giriş. (Kalaycı, İ. ve D. Saraçoğlu, Çev.), Ankara: NotaBene.
- Garde-Hansen, J. (2011). Media and Memory. Edinburgh: Edinburgh University.
- Garde-Hansen, J., Hoskins, A. ve A. Reading. (2009). Introduction. (Garde- Hansen J., Hoskins A. ve A. Reading, Ed.), Save as... Digital Memories (ss.1- 21). Basingstoke New York: Palgrave Macmillan.
- Güçdemir, Y. (2017). Sosyal Medya: Halkla İlişkiler, Reklam ve Pazarlama. İstanbul: Derin.
- Halbwachs, M. (2007). Kolektif Bellek ve Zaman. (Demirkol, Ş. Çev.), Öncesiz Sonrasız (Cogito 50) (ss.55-76). İstanbul: YKY.
- Halbwachs, M. (2019). Kolektif Bellek, (Karagöz, Z. Çev.), 2. bs., İstanbul: Pinhan.
- Hoskins, A. (2016). Memory Ecologies. Memory Studies. 9(3): 348-357.
- Jenkins, H. (2018). Cesur Yeni Medya: Teknolojiler ve Hayran Kültürü. (Yeğengil, N. Çev.), 2. bs., İstanbul: İletişim.
- Kahraman, M. (2014). Sosyal Medya 101 2.0: Pazarlamacılar İçin Sosyal Medyaya Giriş. 3.bs., İstanbul: Mediacat.

- Kaplan A. M. ve M. Haenlein. (2010). Users Of The World, Unite! The Challenges And Opportunities Of Social Media. *Business Horizons*. 53(1): 59- 68.
- Kavitha, K.M., Shetty, A., Abreo, B., D’Souza A. ve A. Kondana. (2020). Analysis and Classification of User Comments on YouTube Videos. *Procedia Computer Science*. 177: 593-598.
- Kyoung, K. H. (2020). An Analysis of Youtube Comments on BTS Using Text Mining.The Rhizomatic Revolution Review. (1). <https://ther3journal.com/issue-1/an-analysis-of-youtube-comments-on-bts- using-text-mining/>
- Madden, A., Ruthven I. ve D. McMenemy. (2013). A Classification Scheme for Content Analyses of YouTube Video Comments. *Journal of Documentation*. 69(5): 693-714.
- Mayer-Schönberger, V. (2009). *Delete: The Virtue of Forgetting in The Digital Age*. Princeton: Princeton University Press.
- Mcluhan, M. ve Powers, B. R. (2001). *Global Köy: 21. Yüzyılda Yeryüzü Yaşamında ve Medyada Meydana Gelecek Dönüşümler*. (Düzgören, B. Ö. Çev.), İstanbul: Scala.
- Murthy, D. ve S. Sharma. (2019). Visualizing Youtube’s Comment Space: Online Hostility as a Networked Phenomena. *New Media & Society*. 21(1): 191-213.
- Olick, J. K. (2014). Kolektif Bellek: İki Farklı Kültür. *Moment Journal*. (Güneşdoğmuş, M. Çev.), 1(2): 175-211.
- Sarlo, B. (2012). *Geçmiş Zaman: Bellek Kültürü ve Özneye Dönüş Üzerine Bir Tartışma*. (Charum, P. B. ve D. Ekinci, Çev.), İstanbul: Metis.
- Schudson, M. (2007). *Kolektif Bellekte Çarpıtma Dinamikleri*. (Çev. Kovulmaz, B. Çev.), Öncesiz Sonrasız (Cogito 50) (ss.179-199). İstanbul: YKY.
- Telli Yamamoto, G. ve Karamanlı Şekeroğlu, Ö. (2014). *Sosyal Medya ve Blog*. İstanbul: Kriter.
- Thelwall, M. (2018). Social Media Analytics for Youtube Comments: Potential and Limitations. *International Journal of Social Research Methodology*. 21(3): 303-316.
- Van Dijck, J. (2007). *Mediated Memories in The Digital Age*. Stanford, Calif: Stanford University Press.
- Van Dijck, J. (2013). *The Culture Of Connectivity A Critical History Of Social Media*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Van Dijk, J. (2016). *Ağ Toplumu*. (Sakin, Ö. Çev.), İstanbul: Epsilon.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

URL-1 <https://youtu.be/fGzSGe64jBQ> (Erişim Tarihi: 10.01.2023)

Atf İçin: Akyıldız, A. (2023). Youtube Yorum Alanında Kullanıcı Etkileşimi: Bir Hatırlama Fenomeni Olarak Dijital Ortamlarda Duygusal Motivasyon, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 7 (2), 84-96.